

GERGELY Zoltánné Julianna

*a MPT Prevenciók szaksztályának korábbi titkára
a SZBTSZ Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálat
nyugalmozott intézetvezetője,*

SZOCIÁLIS GONDOSKODÁS A SZUHA-RUDA-BÁN VÖLGYÉBEN

Prevenciók tevékenységek Észak –Borsodban

*„ A gyermeki lélek az a „tabula rasa”
amelyre a jövőt írják fel a tanítói.”*

Juhász Gyula.

1.Szükségletre épülő gondoskodás

„Gyönyörű vidék a Szuha, a Ruda, a Bán völgye, ahol együtt vagyunk. Sötét szén pompázott nem is olyan régen a bányákból felhozott csillékben. A Föld a maga ajándékaival biztonságot és jövőt ígért. Az elkövetkező években azonban másként ad majd ajándékaival biztonságot és jövőt. Részesévé, a jövő alkotójává válhatunk. A gazdálkodó ember előrelátó módon jár el. Időt és energiát kell fordítani arra, hogy szebb legyen a Föld kezünk nyomán, és erőnk ismeretében, korlátozott lehetőségünk tudatában is mindig csak a becsületes munkával megszerezhető elérésére törekedjünk.”⁸⁴

Az Észak-Borsodi települések a bányászat beszüntetését követően, egy újkeletű munkanélküliség és a kistérség etnikai feszültségét élék. A Szuhavölgyi Bányászlatka Települések Szövetsége 1994-ben alakult a közös gondok megoldására. Jelenleg 29 település a tagja. A kistépüléseket feszítő szociális gondok közös megoldására – mivel egy kis település erre nem volt képes - hozta létre és működtette a Településszövetség 1998 és 2008 között Nagy Tibor szövetségi elnök kezdeményezésére pályázat útján a

⁸⁴ KOROKNAI Zsolt illusztrációja: Nyilvánosság

⁸⁵ Csillagfény Alapítvány. *Kortársképzés* (2001), I.kötet, 95.

térség legnagyobb Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálatát. A Szolgálat először nyolc településen (Ormosbánya, Felsőnyárad, Izsófalva, Kurityán, Mucsony, Rudolftelep, Szuhakálló), majd tizenhét (+ Aggtelek, Alsószuha, Dédestapolcsány, Felsőkelecsény, Dövény, Imola, Jákfalva, Ragály, Szuhafő, Trizs, Zádorfalva, Zubogy) településen végzett családsegítést, gyermejjóléti szolgáltatást, házi segítségnyújtást, szenvedélybeteg közösségi ellátását, szociális információ nyújtást és az aktív korúak rendszeres szociális segítéyzettekkel való kapcsolattartást.

2.Preventív tevékenység tartalma a szociális gondoskodásban

„ egy uncia prevenció többet ér egy font gyógyításnál.”

„A gyermejjóléti szolgálat teljes egészében felfogható a hazai gyermekvédelmi rendszer preventív részének, amely működésével, tevékenységével megelőzi a kiskorúak veszélyeztetettségének kialakulását. Továbbá a már kialakult veszélyeztetettség esetén hozzájárul ahhoz, hogy az abból adódó negatív hatások csökkenjenek, teljesen megszűnjenek, valamint ahhoz, hogy végszükség esetén megtörténjen a gyermek családból való kiemelése.

A gyermejjóléti szolgáltatást nyújtó arra törekszik, hogy a településeken élő gyermekek megfelelő anyagi és szociális biztonságban, megfelelő oktatási és kulturális közegben,

békés, nyugodt környezetben, biztonságos, szeretetteljes, gondoskodó családban fejlődhessenek. Ezeknek a feltételeknek megteremtése elsősorban a család feladata, a szülők felelőssége, de szükség esetén az államnak - az általa működtetett, finanszírozott intézmények, szolgáltatást nyújtók által – is segíteni kell ebben a családot. Leghatékonyabb a megfelelő időben érkező segítség. Az elején, a nehézségek kialakulásakor, az akadályok, felmerülésekor érkező segítséggel lehet a legeredményesebben megakadályozni a problémák súlyosabbá válását.

3.A Szolgálat prevenciós tevékenysége

Szolgálatunk prevenciós tevékenysége¹ során – mivel önerőből nem bírt a szükségletnek megfelelő széles körű segítséget nyújtani – más civilszervezet támogatását, együttműködését is igénybe vette.

3.1.Az együttműködés rövid története

A Csillagfény Alapítvány – Dr. Czako Kálmán Dániel elnök irányításával – 1998-tól kezdődően a Településszövetség néhány önkormányzatánál ESZA projekt keretében önszorgú csoportok létrehozását kezdeményezte. – A Magyar Máltai Szeretetszolgálat elgondolása az volt, hogy “támogatja azokat a gyermekjóléti szolgálatokat, amelyeket nem támogat senki.” A gyermekekkel végzett munkát támogatták. Muskovszky Judit önkéntes közbenjárására - a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Budapesti Központjában Kozma Imre elnök úr jóvoltából -, az ICE (Initiative Christen für Europa- (Keresztények Kezdeményezése Európáért) önkéntesei és a Szuhavölgyi Bányászlatka Települések Szövetsége önkéntesei együttműködtek.

Kezdetben, azokban a családokban kezdődött el a munka, ahol az iskolába járó gyermekek révén a család együttműködési szándékát kifejezte. A munkában közel nyolcvan felnőtt (különböző végzettségűek) dolgozott a különböző foglalkozásokon, programokon (gyermek- tematikus- táborok, üdültetések, stb.).

3.2.Tevékenységek és programok I.

Csoportvezető, animátor képzés, települési önszorgú csoportok munkája

Az önszorgú munkában, a pályázatokban megkívánt létszám felett vettek részt önkéntes fiatalok és felnőttek. Az animátor képzés az ő körükben indult meg. A Település Szövetség területén a következő helyszíneken működtek nagyobb csoportok:

Alberttelep; Alsószuha; Dövény; Flsökelecsény; Felsőnyárad; Felsőtelekes; Izsófalva; Kurtyán; Mucsony; Ormosbánya; Ragály; Rudbánya; Sajókaza; Szuhakálló; Trizs; Zádorfalva.

Az önszorgú munkára nem csupán a lelkesedés volt jellemző, hanem a programok folyamatos önműködése és tervszerűsége is. A foglalkozásokra vezető írásos tervet készítettek. Ezek összegyűjtésre kerültek és ma már kiadott formában, könyv alakban rendelkezésre állnak. A fiatalokkal, gyerekekkel való öntevékeny munkára – a tapasztalatok, vélemények alapján- ma is égetően szükség van!

3.3.Tevékenységek és programok II.

Gyermekek és fiatalok szabadidejének hasznos eltöltése volt egyik kitűzött célunk. A preventív munkához szükség volt további programok szervezésére, a fiatalok, gyermekek szabadidejének hasznos eltöltése érdekében. Szükséges volt továbbá, hogy az animátorok növeljék a foglalkozások tervezésének és szervezésének, tartalmának tudatosságát. Különösen a következő tevékenységi formákban rendezvények, túrák,

¹ Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet, TÁMOP 5.4.1. Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása”. Pillér 4/24.

táborozások; üdültetések (belföldi és külföldi); vetélkedők, szórakoztató délutánok; gyermekétkeztetések foglalkozással egybekötve (a máltai jelszóval: „A tál étel mellé jó szó is kerüljön!”), idősök gondozása (lelki és fizikai értelemben); szociális támogatás (ruha, tartós élelmiszer, pénzbeli) közös ünnepek előkészítése, helyi kulturális hagyományok ápolása; életmód, tanulás, pályaválasztás; családok légkörének javítása; krízishelyzet megszüntetése; nevelőszülői feladatra való felkészítés (Páty, Gondviselés Háza) voltak a program részei.

A tapasztalatok és a visszajelzések alapján ítélve, szükség van a leírt preventív tevékenységre annak érdekében, hogy a Település Szövetség községeiben – mely az Észak-kelet régióban, a Sajó és Szuha által körbezárt területet foglalja magában – a családok belső légkörét pozitív irányba befolyásolja.

3.4.Önkéntes szociális munkaprogram 1999-2007.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Budapesti Központjával együtt, Muskovszky Judit irányításával, az ICE program keretén belül került sor területünkön az önkéntes szociális munkára, amit német fiatalok végeztek több, Szövetségünkhöz tartozó településen (Alsószuha, Dövény, Felsőkelecsény, Felsőnyárad, Izsófalva, Jákfalva, Kurityán, Ormosbánya, Szuhafő, Szuhakálló, Zádorfalva). Továbbá egy fő – magyar fiatal – végzett külföldön, egy gyermekintézményben (óvodában) szociális munkát.

Ez a program szervesen kapcsolódott preventív tevékenységünkhöz, egyben teljessé tette a Szolgálat animátor és önkéntes munkáját. Elindított egy folyamatot ellátási területünkön, amelynek erkölcsi és anyagi hasznát csak becsülni lehet. Növeli a tevékenység jelentőségét az a tény, hogy önerőből sem a Szövetség, sem a szülők ezt a lehetőséget nem tudták volna nyújtani a gyerekeknek, fiataloknak. Az első években egyegy fő német önkéntes Miskolcra a jezsuita kollégiumból kijárva, majd későbbi évek során két-két fő német önkéntes fiú teljesített szolgálatot. Tevékenységüket Dövény település székhellyel, a Szolgálatunk vezetőjének mentorálásával végezték.

A német önkéntesek preventívtevékenységéhez, szociális munkájához tartozott:

- iskolai szociális munka; német nyelvgyakorlás,
- fiatalok szabadidős tevékenységének szervezése,
- óvodai gondozási-nevelési folyamat segítése,
- a községek életének főbb eseményein, ünnepein való aktív részvétel. Ha

kellett, futballcsapat tagok voltak, zenét, műsort szolgáltattak ünnepi rendezvényeken. A családok életében is jelen voltak. Többször hívták meg őket az önkéntesek egy-egy hétvégén otthonukba. A két nép (magyar és német) kultúráját ilyen formában is megismerhették a programban részt vevő gyerekek.

3.5.Liechtenstein háromhetes (ingyenes), iskolajellegű gyermeküdültetési program 1999-2008.

A Szolgálatunk prevenciós tevékenységének nagy szabású lehetősége a Magyar Máltai szeretetszolgálat Budapesti Központján keresztül és segítségével valósult meg. Kedvezményezettai az ellátási területünkön élő vidéki, hátrányos helyzetű gyermekek, akik a gondozottaink közül, meghatározott szempontok alapján kerültek kiválasztásra.

<i>A program időtartama</i>	<i>Csoportok száma</i>	<i>Gyermekek száma</i>	<i>Kísérő pedagógusok száma</i>	<i>Tolmácsok száma</i>
1999-2008	11	177	33	11

A program során a táblázatban feltüntetett személyek részesültek az üdülés lehetőségében Schaan település gyermeküdülőjében, Liechtensteinben. Minden csoportban a gyermekek a három hét alatt megtekintették kirándulásokon a környék természeti nevezetességeit, látnivalóit, a Svájci Alpok, a Rajna völgye csodálatos tájait, látogatást tettek Vaduzban a liechtensteini hercegnő, Mária von Liechtenstein rezidenciáján, a várban.

Naponta szervezett, tervezett foglalkozásokon vettek részt ismereteik bővítésére. Megtapasztalhatták, milyen tág lehetőség nyílik számunkra, az idegen nyelvi ismeretek elsajátítására, alkalmazkodó képességük fejlesztésére. Mindezek mellett a kísérő pedagógusok tudatosan, tervszerűen szervezték szabadidejüket is. Külön nagy hangsúlyt fektettek a gyermekek erkölcsi, környezeti és testi nevelésére. Az erkölcsi nevelésen belül a nyitottságra, a megbecsülésre, a másság elfogadására, a más népek kultúrájában rejlő értékek tiszteletben tartására helyezték a hangsúlyt. Igyekeztek megláttatni azt, hogy bárhol élnek, szorgalommal és tanulással az életben rejlő nagy lehetőségek számukra is elérhetőek.

3.6. Máltai Sportnapok és fürdőprogram

A gyermekek és fiatalok egészséges testi fejlődése érdekében több éven keresztül május-június hónapokban több település részvételével *sport napokat és fürdőprogramokat* szerveztünk. Támogatóink a Magyar Máltai Szeretetszolgálat; a Szuhavölgyi Bányászlakta Települések Szövetsége; a szakminisztérium és a Csillagfény Alapítvány voltak.

A program során versenyek, sportvetélkedők szervezésére került sor. A győzteseket érmekkel, kupákkal, oklevelekkel feliratos pólókkal jutalmaztuk. A tárgyi jutalmak mellé étkeztetéssel is szolgáltunk. A lebonyolításban részt vevő önkéntesek és felkészítő tanárok munkáját emléklappal köszöntük meg. A rendezvények jó lehetőséget adtak a sport megszerettetésére, a versenyszellem kialakítására, a kitartó szorgalmas, pontos feladatellátásnak.

Kezdeményezésünk pozitív hozadéka, sok gyermek és fiatal „pályára állását” tudtuk jó irányba, eredményesen befolyásolni.

4. Befejezésül néhány gondolat

Összefoglalóm végén – ami korántsem teljes - a Szuhavölgyi Bányászlakta Települések Szövetsége elnöksége köszönetét fejezi ki minden támogatónak itthon és külföldön egyaránt.

Köszönetemet fejezem ki a hivatásos és önkéntes segítőknek, akik a tíz év során valamilyen módon és formában a Szövetség és intézménye, a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat prevenciós tevékenységében részt vettek, a munkánkat tevőlegesen segítették.

Abban a reményben zárom összegző gondolataimat, hogy a megkezdett munkánk a jövőben – ha más formában is- folytatódik az itt élő emberek, családok, gyerekek életének jobbá tétele, megsegítése érdekében. Hiszen: „Minden gyermeknek szüksége van arra, hogy feltétel nélkül szeressék – legfőképpen kezdetben.”